

MIHAI BĂBEANU, LOGOFĂTUL DE TAINĂ

Oliver Velescu

După ce lucrurile s-au potolit în Bucureștiul răvășit de turcii lui Sinan Pașa, locuitorii orașului au purces la refacerea caselor lor și și-au reluat preocupările tradiționale, negustoria, meșteșugul, iar parte din bucureșteni erau slujbași ai Domniei, ai Divanului sau ai administrației locale. Pe lângă unele din bisericile orașului continuau să se pregătească dascălii și grămăticii prezenți alături de preoți, în zapisele și celelalte acte pe care le întocmeau pentru locuitorii mahalalelor respective.

Secolul XVII este o epocă de prosperitate pentru București. Orașul se dezvoltă, numărul locuitorilor crește.

Ceva mai departe de târgul orașului, dincolo de mănăstirea Sărindar și de vechile case ale Cocorăștilor, pe câmpia, loc domnesc, ce își avea marginea în râpa din fața bălții (viitorul Cișmigiu), și-au așezat în acea epocă gospodăriile – case, grădini, livezi – o parte din bucureșteni. Grupați în jurul unei biserici de lemn, ei formează o nouă mahala „a popii Manea”¹, ce va fi cunoscută și va intra în istoria orașului cu numele de „Dintr-o Zi”.

Locuirea este veche² în această parte a orașului; o dovedește o frază din documentul din 5 iunie 1665 cu privire la un conflict între Isar tunarul cu Lupul căpitanul pentru un „loc care iaste la biserica Dintr-o Zi”. Vornicii Divanului care au cercetat cazul declarau că au „văzut și zapisele de cumpărătoare a locului mai dinaintea vreami”³, ceea ce ne duce la ipoteza locuirii, cel puțin din prima jumătate a veacului al XVII-lea.

Pentru cele ce interesează aici, reținem câteva idei dintr-un important document semnat de Constantin Brâncoveanu din 17 aprilie 1696. Marele Aga Ianache Văcărescu „neavând loc ca să-și facă casă aici în București”, cumpără „un loc de case în mahalaua bisericii Dintr-o Zi” situată pe loc domnesc, actul de vânzare/cumpărare, fiind întărit de însuși Domnul Țării.

Terenul în cauză are fața în „ulița care vine de la mănăstirea Sărindar” iar vânzătorii înșirați fac parte, cei mai mulți din categoria slujbașilor mărunți, mai ales foști militari (lefegii, ****, căpitani și alții). Între vecini este și popa Ghidul („locul popei Ghidului”), personaj care ne va interesa în cele ce urmează⁴.

¹ Nicolae Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*. București, 1961, pag. 200.

² Cercetările arheologice executate în anul 1971 în condiții fortuite, pe latura de sud a bisericii au dus la descoperirea unui cavou, inițial boltit, răvășit, datând din secolul al XIX-lea. În condițiile date nu s-au putut extinde cercetările dincolo de necropola bisericii, și nici nu au putut fi aprofundate. Cf. Aristide Ștefănescu, *Consemnări arheologice pe șantierul de construcții. Biserica Dintr-o Zi*, în *Cercetări Arheologice București*, 1981, vol. III, pag. 271.

³ George Potra, *Documente privitoare la istoria orașului București (1594–1821)*, București, 1961, pag. 128, nr. 60. (Pe viitor se va cita: Potra, *Documente 1594–1821*)

⁴ Florian Georgescu, Paul Cernovodeanu, Ioana Cristache Panait, *Documente privind istoria orașului București*, București, 1960, pag. 56, nr. 20. (În continuare se va cita: *Document București*, Muzeu)

Mica lume a mahalalei de la „*Dintr-o Zi*” va fi martora unor schimbări importante la cumpăna veacurilor XVII și XVIII. Marica, Doamna lui Constantin Brâncoveanu s-a hotărât să ctitorească o nouă biserică în București pe locul vechii biserici de lemn aflătoare aici. Pisania din anul 1702 consfințește încheierea lucrărilor, bucureștenii având acum două biserici ctitorite de două Doamne Maria. Prima, soția lui Șerban Cantacuzino, construită în 1683 și, cea de a doua, biserica sus pomenită. Această situație va determina ca în actele vremii să se facă precizarea: „*în mahalaua de la biserica Doamnei ce se cheamă Dintr-o Zi*”. Documentul din care cităm, un act de vânzare din 15 septembrie 1703, pomenește între martori pe popa Ghidu⁵, ultima sa mențiune ca fiind în viață. Popa Ghidu nu a fost singurul cleric la „*Dintr-o Zi*”. Actele amintesc și pe popa Mitrea (1703 septembrie 15)⁶, popa Gheorghe și popa Toma (1706 mai 8)⁷. Dintre ei, părintele Ghidu se pare că era cel mai vârstnic. Reținem și numele preotului Toma despre care se va vorbi mai jos. Revenind la popa Ghidu, știm că el a avut inițial o *proprietate de „baștină”* retrasă de la uliță, la care a adăugat apoi un teren „*până în uliță*” cumpărat de la un „*unchieș*” pe nume *Marin seimeanul*. Pe care și-a făcut o casă nouă „*care este dinaintea bisericii Dintr-o Zi*”, de s-au mai lărgit și pe care loc își va face și grădina. Toate aceste fapte se cunosc din cele două testamente ale Despinei (Despa, preoteasă în documente)⁸ soția răposatului popa Ghidu, trecut în cele veșnice între anii 1703–1718.

Din cele două documente citate mai sus se mai știe că Dumnezeu nu a învrednicit pe popa Ghidu și pe soția sa Despa cu urmași. De aceea, se relatează într-una din diatele citate, că au luat pe nepotul lor Mihai „*de mic, dă au învățat carte și ne-a fost de ajutor și de toată slujba, fiind și grămatic la biserică*” (Diata din 24 august 1718). Așadar, Mihai nepotul! Dar părinții? S-a amintit mai sus de un preot Toma, slujitor la Dintr-o Zi. Peste ani, când Mihai se va chivernisi și va purta titlul de logofăt, într-un act din aprilie 1730 (fără zi) prin care cumpără un loc și o casă în aceeași mahala, el este pomenit ca fiul lui Toma Băbeanu, care foarte probabil este una și aceeași persoană cu popa Toma, cel amintit în anul 1706. Se știe că înrudirea între preoții deservenți la aceeași biserică era un fapt curent, iar fiul său ar putea fi nepotul popii Ghidu și al soției sale Despa.

Ștefan D. Grecianu, în bine cunoscutele sale „*genealogii documentate*”⁹ prezentând familia boierilor Băbeanu din Vâlcea scrie într-o notă că „**adevărații boieri Băbeni, dar pe care nu-i pot urmări – în lipsă de acte – decât ca frânturi de arbori genealogici**”. El indică printr-o săgeată pe un Toma fără rang boieresc și fără ascendență ca fiind părintele lui Mihai, logofăt în 1742, paharnic în 1750 (!) și postelnic la 1758 (!) Cu privire la apartenența lui Mihai logofătul la familia Băbenilor din Vâlcea avem serioase rezerve. Dar, să urmărim în continuare cariera și faptele lui Mihai Băbeanu.

⁵ G. Potra, *Documente 1594–1821*, pag. 224, nr. 137.

⁶ *Idem*, pag. 227, nr. 138. G. Potra a publicat acest document și în culegerea cu același titlu, apărută în anul 1982, *Acte din anii 1634–1800*, pag. 127, nr. 86.

⁷ G. Potra, *Documente 1634–1800*, pag. 129, nr. 89.

⁸ G. Potra, *Documente 1594–1821*. Diata din 24 august 1718, pag. 279, nr. 189 și cea din 13 iunie 1720, pag. 290, nr. 199.

⁹ Ștefan Grecianu, *Genealogiile documentate ale familiilor boierești*, București, vol. I, pag. 63. La pag. 65 el notează: „1742 Mihai Logofătul Băbeanu cu fiul lui Toma Băbeanu”.¹⁰

În cele două testamente întocmite de Despa preoteasa în anii 1817 și 1720, când semnează Maria monahia, semn că s-a călugărit între timp, după ce-l laudă pe nepotul Mihai că a fost silitor la învățătură și „*noi (adică Despa și soțul ei popa Ghidu) la vreme de slăbiciune și de bătrânețe (1718) am socotit mai înainte, până a nu veni ceasul morții*” ca nepotul Mihai să-i moștenească. Clauzele testamentare au fost următoarele: casa și locul au fost lăsate lui Mihai „*numai lui singur*” și „*să o stăpânească în pace de către alte rude*” (1720), iar Despa preoteasa, legatara cere: „*să șaz într-însa să mă odihnesc*”, iar după moartea ei casa să revină tot lui Mihai. Această ultimă clauză nu a fost respectată. Nepotul Mihai s-a apucat „*să-și dregă pe lângă case*”, iar Despa scrie în document: „*și-a făcut altă căscioară în curtea bisericii și s-a mutat într-însa*”.

Despa înzestrează și pe o anume Maria, „*după cum va arăta foița ce are la mâna ei*”, alte amănunte nemaifiind cunoscute.

Citind diatele menționate se nasc două întrebări retorice: Oare s-a mutat bătrâna Despa de bună voie din casa construită de ea și soțul ei într-o căscioară din curtea bisericii? Și cea de a doua întrebare: Oare ideea „adăposturilor pentru femei sărace, dar obraze subțiri” pe care le va fonda mai târziu acest Mihai logofăt își are sorginea în căscioara făcută pentru mătușa care l-a crescut?¹⁰

În cele două testamente, nepotul Mihai este pomenit ca „grămătic”, dar în documentul din 25 mai 1725¹¹ apare ca „Mihai logofețelul”. În acest act se relatează despre o vânzare în mahalaua Dintr-o Zi (în care între vecini este amintit și „sfinția sa răposatul popa Ghidul”), deci, el este cu certitudine personajul de care ne ocupăm. Actul acesta certifică începutul carierei sale administrative¹².

„Logofețelul” este o noțiune care apare în țările române în secolul al XVIII-lea și care definește pe slujbașul (sau slujbașii) care avea în atribuția sa „ținerea condicii” la instanțele de judecată, altfel spus, logofețelul ținea evidența și programa pricinile ce urmau să fie rezolvate prin judecată. Se mai știe că unii logofeți erau chiar însărcinați să redacteze (nu să autentifice) acte notariale cum ar fi cele de vânzare/cumpărare, diate și altele¹³.

Imprecizia privitoare la cei numiți în documente „Mihai logofăt” se risipește atunci când alte acte mai târzii permit identificarea lor cu Mihai Băbeanu. Documentele

¹⁰ După părerea lui G. Potra în documentul din anul 1720 ar fi câteva inadvertențe. Ar fi fost împotriva canoanelor ca Despa călugărița – scrie G. Potra – să poarte numele de Maria pentru că numele monahicesc trebuie să înceapă cu inițiala numelui laic. Dar mai sunt și alte exemple unde nu se respectă acest canon. Între martorii din documentul sus-citat, din 1720, apare o „Despa preoteasa” care, tot după G. Potra, ar fi una și aceeași persoană cu soția popii Ghidu. Despa era un nume curent la acea vreme (A se vedea Indicele volumului) și de aceea trebuie admis că Despa martora în cauză este o altă persoană, probabil chiar soția lui popa Ștefan de la aceeași biserică unde s-a scris diata în cauză.

¹¹ G. Potra, *Documente 1594–1821*, pag. 308, pag. 217.

¹² Un Mihai logofăt este martor în 1726 august 2 la o tranzacție cu țigani robi (Florian Georgescu și colab. *Documente*, București Muzeu, București, 1960, pag. 86, nr. 41). Această simplă mențiune nu permite identificarea acestuia, mai ales că nu se specifică mahalaua unde s-a făcut tranzacția.

¹³ Nicolae Stoicescu, Ovidiu Sachelarie, *Instituții feudale din țările române. Dicționar*, București, 1988, pag. 278.

din 1729, septembrie 29 și, respectiv 18 noiembrie¹⁴ nu numai că îl citează pe Mihai Băbeanu, dar confirmă înaintarea sa pe scara valorilor sociale ale vremii. Între anii 1725–1729 el este deja „logofăt”¹⁵, adică slujbaş la cancelaria domnească, adică funcționar superior. El este în același timp un personaj cu avere, care își poate permite să cumpere bunuri imobiliare în inima târgului.

Cele două documente din 1729 sunt de altfel bine cunoscute în istoriografia bucureșteană pentru că ele evocă extinderea spre răsărit a bisericii Stavropoleos. Pentru ca „*să mărească oltariul bisericii*” se face un schimb de bunuri – țigani robi pentru teren – între Kir Ioanichie de la Stavropoleos, Matei, egumenul mănăstirii Codreni și biv vel sârdarul Grigore Greceanu. Locul cedat era „înfundat” și în hotar cu „*casele logofătului Mihai*”.

Ajunși aici cu argumentația noastră, trebuie deschisă o paranteză. Din documentele consultate de generalul P.V. Năsturel și publicate în anul 1906, aflăm că în anul 1693 ianuarie 18 un Mihai logofăt, Conțescu cumpără un loc „*alături cu biserica Bălăceanului*”. Același Mihai, feciorul lui Pană logofătul de la Runcu intră la 6 aprilie 1698 în stăpânirea unui teren deținut (spunea el la judecata care a avut loc), încă din 1666, dar ocupat de Bica a lui Manta neguțătorul. În 1699 Mihai logofătul mai sus amintit nu mai apare între vânzătorii „caselor de lângă biserica Dimitrie” (Bălăceanu). Cunoscutul negustor bucureștean Dumitru Nona îl cumpără de la Constantin și Pană logofăt. Următorul proprietar începând din 12 mai 1739 este Kir Misail, episcopul de Buzău, cumpărate fiind (casele) de la urmașii lui Nona¹⁶.

Cu privire la acest logofăt Mihai din neamul Conțeștilor – și a cărei filiație este clar exprimată în documentele citate mai sus – se poate afirma că *nu este același cu „logofătul Mihai”* amintit doar ca vecin în actele sus citate, din 1729.

Procesul istoric în devenirea sa cronologică, nu poate permite identificarea celor doi omonimi. Mihai, fiul lui Pană este un personaj al sfârșitului de veac VII, iar logofătul Mihai Băbeanu este prezent în anii de mijloc ai veacului al XVIII-lea.

Însăși localizarea, chiar lacunară, specifică documentelor bucureștene, lasă să se înțeleagă că locul și casele lui Mihai Băbeanu erau într-adevăr în aceeași mahala, dar alăturate schimbului de proprietăți făcute în favoarea mănăstirii Stavropoleos. De asemenea proprietarii din vechime ai locului și ai prăvăliei au fost alții, nefiind pomeniți urmașii lui Pană Conțescu sau ai lui Nona negustorul.

Din importantul document, pentru tema dezbătută aici, din 6 octombrie 1786¹⁷, se știe că aceste „case” erau alcătuite în fapt „*dintr-o prăvălie de piatră (citește*

¹⁴ G. Potra, *Documente 1594–1821*, pag. 323, nr. 234 și 235.

¹⁵ La Ștefan Grecianu „Logofătul Mihai” apare în 1742, dar nu citează izvorul.

¹⁶ P.V. Năsturel, *Biserica Stavropoleos din București*, după documentele din Arhivele Statului. București 1906, pag. 28 și următoarele.

¹⁷ *Documente Muzeu*, pag. 148, nr. 91. Documentul a fost publicat și de prof. Stoica Nicolaescu ca anexă la articolul său „Biserica Sfânta Paraschiva din mahalaua Hagiului și biserica Sfânta Maria din mahalaua Popii Dima din București în Gazeta Municipală IX 448 din 24 nov. 1940.

cărămidă) cu două case și cu pivnița de desupt, de piatră"¹⁸. Locul și casele situate la „poarta de sus a Curții Domnești în mahalaua Bălăceanu”, între o prăvălie a Mitropoliei și simigieria lui Antohi logofăt.

Un prim proprietar cunoscut al acestor prăvălii a fost la începutul veacului un bogat negustor, Nicolae Buicliu, cumpărate de Antonie vornicul și apoi de fiul acestuia Tănase căpitanul, proprietari a nu mai puțin de opt prăvălii¹⁹. Una din aceste prăvălii o cumpără kir Anton și hagi Vasile, „*care ajungând într-o situație de nevoie*” au vândut casa cu prăvăliile. Pe vremea aceea – mărturisește în actul datat 1770–75 Mihai Băbeanu – „*dându-mi mâna și fiindu-mi de trebuință*”, a cumpărat locul cu prăvăliile de la cei doi negustori scăpătați, sus amintiți.

Pentru loc și case Mihai Băbeanu a plătit 1.419 taleri în care a inclus și „meremetul” făcut de vechii proprietari înainte de vânzare. Interesantă este și tranzacția financiară prin care logofătul Mihai a intrat în stăpânirea acestui loc cu prăvălii. Documentele nu dezvăluie motivul pentru care Băbeanu nu a cumpărat în nume propriu imobilul. El amintește că a avut o înțelegere („*am rugat...*”) cu „*dumnealui vel logofăt Nicolae Brâncoveanu*” – relație câștigată foarte probabil în cancelaria domnească, dar și ca vecin – ca acesta să fie cumpărătorul, „*însă cu suma de bani de la mine*”. Nicolae Brâncoveanu – aflăm din același document – a făcut un „*zapis iconomicos*” prin care venitul prăvăliilor îl face danie pentru „*femeile sărace*” adăpostite la bisericile Hagiului și Ceauș David, și despre care vom face vorbire în cele ce urmează. Dacă se ia în considerare însă că Nicolae Brâncoveanu este un personaj politic din cea de a doua jumătate a veacului, mare logofăt între 21 august și 18 septembrie 1769, având ulterior și alte demnități²⁰, din contextul documentului reiese că această tranzacție a fost făcută anterior anilor 1770–1775 (datarea documentului), dar titulatura de vel logofăt este cea contemporană acestui act.

Curios și greu de lămurit, în lipsa altor documente, de ce a făcut Mihai Băbeanu această tranzacție cu un mare boier sau, de ce Brâncoveanu a acceptat o asemenea afacere cu un logofăt de cancelarie. Fapt este că actele din 1729 îl desemnează proprietar al locului pe Mihai Băbeanu și nu pe Nicolae Brâncoveanu.

¹⁸ Într-o zonă nu departe de cea de care ne ocupăm, dar tot în aria târgului arheologii au studiat șase locuințe apărute în săpătură. S-a remarcat de către cercetători parcelarea îngustă a terenului. Pivnițele aveau dușumea de lemn și numai una din ele era pardosită cu cărămidă. Cf. Radu Ciuceanu și Cristian Brăcăcescu, Cercetări arheologice întreprinse pe șantierul de construcții bucureștene, în Cercetări Arheologice București, vol. IV, 1992, pag. 271. O pivniță asemănătoare a fost descoperită în anul 1998. De formă dreptunghiulară, ea are dimensiunile de 5,35 m/3,40 m, fiind pardosită cu cărămidă fixată de mortar. Cf. Gh. Mănușu-Adameșteanu și colab. Depozitul unui negustor de la hanul Stavropoleos în Cercetări Arheologice București vol. V, 2000, pag. 95.

¹⁹ Pentru avaturile și istoria acestor locuri a se vedea G. Potra, *Documente 1594–1821*, pag. 394, nr. 300 și pag. 426.

²⁰ Nicolae Brâncoveanu a ocupat funcții importante în Divanul Domnesc. Apare în viața publică la 1 februarie 1760 având funcția de comis și, apoi, începând cu 12 iulie 1776 este, cu mici intermitențe vel spătar până în anul 1799, ianuarie 16. Cf. Theodora Rădulescu, Sfatul Domnesc și alți dregători ai Țării Românești din secolul al XVIII-lea. Liste cronologice și *cursus honorum* în Revista Arhivelor nume 1–4/1972.

Revenim la documentul din aprilie 1730 în care este pomenit „**Mihai logofătul** năș[cut] **Tomei Băbeanu**”²¹ care cumpără de la Vlad aprodul o proprietate, zestre a soției sale Maria „*după cum arată și cartea Mării Sale răposatul Constantin Brâncovean*”. „*Căzând la datorie pentru bir și alte cheltuieli ale casei*”, Vlad aprodul, împreună cu soția și cei trei fii ai săi Stan, Gligorie și Petre vând locul și „câscioara veche” lui Mihai logofăt pentru 54 taleri vechi „*după tocmeală*”. Fața locului, lungă de 8 stânjeni era „*lângă pod*” [ul Mogoșoaiei]. Grădina avea adâncimea de 17 stânjeni și „latul, la fundul grădinii”, 7 stânjeni. Mihai Logofătul cumpără, „*fiind alătura cu locul casei Dumnisale*”²², adică cel moștenit de la popa Ghidu și soția acestuia Despa în anul 1718.

Cumpărarea acestui loc îi va ridica însă probleme doisprezece ani din partea a doi vecini, copiii ceaușului Georghe Untură, anume Ancuța și Gheorghe. Aceștia se adresează stăpânirii revendicând jumătate din locul vândut de Vlad aprodul lui Mihai logofătul. Acesta din urmă susținea că între locul cumpărat și cel al reclamanților „*era o ulicioară mică numai de trecerea omului*”, ceea ce însă alții tăgăduiau. Barbu Merișanu, mare vornic, însărcinat cu judecarea pricinii declara: „*noi n-am crezut nici pe unul, nici pe altul*” și a rânduit doi vornici să cerceteze cazul la fața locului. Pentru că vecinii, în calitate de martori, au declarat „*cum că a fost o ulicioară veche*” se dă câștig de cauză lui Mihai Logofătul, cu condiția să deschidă ulicioara „*tot pe unde au fost*” și să-și stăpânească locul în pace²³ „Curtea lui Mihai logofăt” (!) (reținem saltul calitativ, de la loc, câscioară și casă, la „*curte*”). Ea mai este pomenită ca fiind vecină, într-un document de vânzare, a caselor lui Gheorghe bărbierul către Radu Fărcășanu, din 26 februarie 1745²⁴.

Din documentele prezentate se poate desprinde și un **portret moral al lui Mihai Băbeanu**. Crescut, cum se spune „în umbra bisericii”, i se lasă prin testament casa de către cei ce s-au ocupat de educația sa, familia preotului Ghidu de la „Dintr-o Zi”. Aceasta nu l-a împiedicat însă, după ce a intrat în posesia casei să o mute pe mama lui adoptivă, preoteasa Despa „într-o câscioară”. Primele imobile, atestate documentar, pe care le cumpără provin de la oameni „care ajungând într-o situație de nevoie” sau „căzând la datorie pentru bir” (!) Toate aceste mențiuni din documente, citate la locul lor, lasă să se întrevadă o fire dornică de înavușire ce poate fi caracterizată ca fără scrupule. Dorința de a răzbate peste barierele sociale, într-o lume în care acestea erau încă riguros respectate, de la grămăticul de biserică și logofeșelul de judecătorie la funcția de logofăt și culminând în cele din urmă cu cea de „logofăt de taină”, dovedesc ambiția de parvenire a lui Mihai Băbeanu, care „**din mica vârstă a slujit domnilor și țării până la vârsta bătrâneților**”.

Zăbovim puțin asupra funcției de „**logofăt de taină**” sus pomenită, comentând și citatul din documentul târziu, emis de Nicolae Mavrogheni, la 6 octombrie 1786 nepotului lui Mihai, Panait Băbeanu, în care se amintește cariera de slujbaș a logofătului Mihai.

²¹ G. Potra notează cu „sic” prescurtarea „năș.”. Într-adevăr neobișnuită în redactarea documentelor în anii când pentru desemnarea descendenților se folosea particula „sin”.

²² G. Potra, *Documente 1594–1821*, pag. 324, nr. 236.

²³ *Idem*, pag. 365. Nr. 273.

²⁴ *Idem*, pag. 372, nr. 281. A se vedea și actul din 20 februarie 1745.

Instituția „logofătului de taină” își are originea în Bizanț, dar este cunoscută și în țările din apusul Europei²⁵.

În Țara Românească în secolul al XVIII-lea funcționau inițial doi logofeți de taină, subalterni ai marelui logofăt. Prin „crearea unei noi ordini judecătorești”, urmare a reformelor din anul 1741 s-a înlesnit accesul „prostimei” la instanțele de judecată, la „judecata Domnului”. În 1775 se instituie „*Pravilniceasca Condică*”²⁶ potrivit căreia la Divanul Domnesc trebuiau „*să se fie condici deosebite într-o care să se treacă în perilipsis toate răvașele ce se dau și în ce chip se rânduiesc (precum) și hotărârea Domniei Mele și zapciu de leat, luna și ziua. Aceste condici să fie la treti logofăt care după datorie, după ce se orânduiesc răvașele, să le scrie în condică, precum s-au zis mai sus și apoi să le iscălească și așa să dea jăluitoarelor, cum și cele ce se orânduiesc pentru pricină... de se va găsi vreun răvaș dat în mâna de zapcii sau jeluitorilor, netrecut în condică, să se pedepsească, cercetându-se cel vinovat*”. Așadar, „totul trebuia făcut în scris” jalbele au început „să curgă până la 100 pe zi”. Iar răspunsurile, tot scrise „oamenii le luau de la logofeții de taină”. Această aglomerare birocratică a sporit importanța și atribuțiile logofeților de taină, ceea ce a determinat pe Constantin Mavrocordat să crească la șase numărul lor. Logofeții de taină erau plătiți cu 10 lei lunar (1775) dar având asigurate și alte venituri „din ajutorință și mucarer”. Unul din ei era prim colaborator al marelui logofăt, cu un venit anual de 20.000 lei și era sfetnicul domnului, pregătindu-i în ajun (seara) actele proceselor de a doua zi. Considerat boier de rangul IV, treapta cea mai de jos a boieriei, funcția sa era permanentă și nu era schimbat în dregătorii ca marii boieri. Sugestiv pentru definirea atribuțiilor logofătului de taină este sinonimul moldovean al acestei funcții: „cămăraș de izvoade”²⁷, adică cel care cerceta cauzele juridice și le supunea Domnului spre știință și soluționare. Adăugăm și constatarea că „titlul dregătoriei ține loc de titlu nobiliar” și reținem și una din definițiile date boiernașilor în 1775 ca, fiind „cei ce n-au îmbrăcat caftan”²⁸. Demnă de luat în seamă este și cerința din 1784 când se căutau pentru autoritățile locale „boiernași cu condei bun” ca să fie condicari, și care urmau să fie instruiți de către vel logofătul de la Divan²⁹.

²⁵ LOGOFĂT, LOGOFEȚEL cu echivalentele lor europene au înțeles să fie administrator de bunuri, de moșii, fie, ceea ce ne interesează aici, de funcții administrative, mai ales în justiție. Dictionarele traduc **logofețel** cu „copiste inferieur”; **logofăt** cu „*secretaire copiste*” iar figurat „*Hobereau*” denumire dată boiernașilor de la țară care ocupau astfel de funcții. Este sugestiv sensul original al cuvântului *hobereau* adică pasărea de pradă, uliul. Pentru **logofăt de taină** – raportându-le la realitățile românești – echivalentul francez ar fi **Baili** (engl. **Bailiff**) „*officier d'épée ou de robe qui rendait la justice au nome du roi d'un seigneur*” sau „*first civil officier*” adjunct al șerifului pentru acte juridice, procese, arestări etc. sintagma „*consilier intim*” folosită în statele germane începând din secolul al XVI-lea și desemnând un membru al **Geheimrat** (Consiliul Secret) organul suprem de conducere, a devenit cu timpul onorific lipsit de atribuții administrative, fiind acordat de principii sau de împărat unor supuși ca semn de recunoaștere a loialității față de tron.

²⁶ Cf. *Pravilniceasca Condică*, Editura Academiei București, 1957.

²⁷ Ionel Gal, *Dictionar al științelor speciale ale istoriei...*, București, 1982, pag. 66 și 159.

²⁸ Pentru instituția „logofătului de taină” a se vedea A.D. Xenopol, *Istoria Românilor*, ed. 1929, vol. IX, pag. 803 și N. Iorga, *Istoria Românilor*, ed. 1938, vol. VII, pag. 131, precum și N. Stoicescu, O. Sachelarie, *op. cit.*, pag. 52–54 și 278.

²⁹ Mihai Fănescu, *Condica județului și logofeții condicari*, în *Revista Arhivelor*, XI, 1968, nr. 1, pag. 73.

A fost și Băbeanu boiernaș de pe ultima treaptă a rangurilor nobiliare românești? Nici un document nu-l menționează cu vreun titlu de boierie. Numele său este însoțit întotdeauna doar de atributul funcției sale administrative, chiar dacă comportamentul său este comparabil cu cel al boierilor. Puterea sa economică, ca și în cazul altor oameni avuți din secolul al XVIII-lea nu era suficientă pentru afirmare pe treptele sociale ale societății epocii. Asemănător cu ceea ce s-a întâmplat în lumea feudală a Europei cu câteva veacuri în urmă asistăm și aici în țările române la fenomenul goanei după prestigiu, al dorinței de etalare a demnității publice³⁰ a slujitorilor îmbogățiți în operații imobiliare și comerț.

Tradiția promovării lefegiilor în funcție este veche. În binecunoscutele „Învățăture ale lui Neagoe Basarab” acestei teme îi este consacrat un întreg capitol („Cuvântul 19”) a cărui principală idee o găsim exprimată în fraza „dar mai bun îți este săracul cu *** decât boierul cu ocară... Iar de vei fi să ridicați vreun lefegiu să-l puneți spătar sau *** sau căpitan... să-l vedeți de va fi harnic de acea cinste”³¹.

Revenind la Mihai Băbeanu trebuie făcută o relație între înaltele funcții administrative pe care le-a deținut și averea pe care a acumulat-o. Lipsesc însă documentele care să explice cum a dobândit cea mai mare parte a ei. El apare însă ca mare filantrop, iar la bătrânețe, călugăr fiind sub numele de Misail³², nu uită să-și administreze averea.

Lectura atentă a actelor din a doua jumătate a veacului permite totuși câteva întregiri la biografia sa. Importantul document din 16 octombrie 1786, citat deja de mai multe ori, este în fapt o reconfirmare a privilegiilor acordate de Constantin Mavrocordat și reînnoite de „frații domni” ce au cârmuit țara între domnul amintit și Nicolae Mavrogheni.

În fapt documentul menționează felul cum și-a orânduit Băbeanu averea în scopul susținerii fundațiilor sale religioase și sociale. Este vorba de bisericile de lemn din mahalalele Ceauș David (Popa Dima) și Hagiu, alături de care a clădit câte un adăpost – „*paisprezece chilii spre lăcuinșă a douăzecișipatru femei sărace, obraze mai alese și călugărițe*” – asigurându-le și hrana și îmbrăcăminte. G.I. Ionescu-Gion afirmă că „*biserica Ceauș David trebuie să fi fost zidită dinainte de 1750*”³³.

Nu cunoaștem o catagrafie a întregii averi a lui Mihai Băbeanu, bunurile care ne sunt cunoscute din documente se referă numai la ceea ce a „*afterosit*” pentru întreținerea fundațiilor sale. Avem însă convingerea că averea sa a depășit cele înșirate în actul din

³⁰ După J. le Goff, *Negustori și bancheri în evul mediu*, ediția originală 1959, ediția română Meridiane, 1994.

³¹ *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, editura Minerva, 1971, pag. 257.

³² La C.C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*, ed. I, 1966, pag. 358 apare sub numele de Macarie schimnicul. Confuzia pomește de la G.D. Florescu, care pomește și el pe „Macarie schimnicul”, dar din neamul Băbenilor din Vâlcea ca ctitor la biserica Icoanei „prin anul 1745–50”, „anul exact nu se știe” (*Din vechiul București. Biserici, curți boierești și hanuri între anii 1790–1797 după două planuri inedite*, București 1935). Aceiași confuzie, „Macarie schimnicul” sau „Mihai Monahul”, fost logofăt de taină din neamul boierilor Băbeni, apare și la Lelioara Zamani, *Grădina Icoanei* în București Materiale istorie și muzeografie, vol. XIV, 2000, pag. 118.

³³ G.I. Ionescu-Gion, *Istoria Bucureștilor*, București, 1899, pag. 179–195.

1786 și, repetăm, cuprins în cel emis de Constantin Mavrocordat. Sunt amintite aici 12 pogoane de vie, dar „*vinul ce-l face aici în București*” și „*pivnița de piatră de la Poarta de Sus unde se vinde vin și rachiul*”. Mai sunt pomenite o turmă de 200 de oi și 20 de vite de arătură, ca și stupi și rămători al căror număr nu este precizat.

„*Milile domnești*” acordate spre „*chiverniseala celor sărace*” sunt de-a dreptul impresionante. **Scutirile acoperă întreaga fiscalitate a vremii.** Vinul produs este scutit de „vinăriciul domnesc”, adică este iertată impunerea de o vadră din zece produse, sau, convertit în monedă, însemna 4 bani de vadră. Vinul și rachiul care se comercializau în „pivnița de piatră” din târg au fost scutite de „cămănărit” adică taxa de 72 bani la fiecare butoi de vin vândut și 6 taleri la butoiul de rachiul. Prăvălia nu mai trebuia să plătească „ortul vătășesc” adică taxarea vamală și este iertată și „de toate alte angări” (angarale), adică prestațiile de natură diferită impuse negustorilor. Stupii și rămătorii (porcii) sunt iertați de darea cu același nume, scutire acordată prin reforma fiscală din 1741 tuturor categoriilor de boieri și boiernași.

Oile, pentru care se plătea „oieritul” – una din principalele dări ale sistemului fiscal feudal – era datorat de toți posesorii de oi. În 1748 se plăteau 6 parale pentru o oaie. „Pecetluitul domnesc” adică foaia de constatare de impunere introdusă de Nicolae Mavrocordat este o altă scutire pentru cele 200 de capete de oi ale lui Mihai Băbeanu. Aceiași scutire o obține și pentru cele 20 de vite de arătură, văcăritul fiind considerat una din cele mai apăsătoare dări. În 1753 se plătea 66 de bani pe cap de vită. Văcăritul a fost înlocuit în 1766 cu un alt impozit numit „ajutorință”.

În afară de aceste scutiri excepționale Mihai Băbeanu mai obține de la Vistierie, pentru fiecare biserică în parte câte 80 de taleri trimestrial pentru tămâie, untdelemn, ceară și bani de cheltuială pentru săraci. Pe baza de adeverință (pecetluit domnesc) se mai primesc anual 100 bolovani de sare, din cota domnească de sare, iar direct de la Ocna Telega alți 2000 de bolovani de sare. (1 bolovan = cca 130 kg)³⁴.

Pentru administrarea acestei averi un poslușnic a fost „*rânduie isprăvnicul pentru strângerea roadelor*” iar decontarea sumelor la Vistierie se făcea printr-un „răvaș pe chip de adeverință”. Pentru servicii, la cele două azile sunt rânduiți și plătiți tot de la Vistierie zece liude de dârvari și în a căror atribuții intra și aprovizionarea cu lemne de foc a azilelor de la cele două biserici. Și, isprăvnicul și dârvarii au fost scutiți „*de toate dăjdiile și orânduielele de peste an către vistierie*”.

Sigur, poate să uimească marele număr de scutiri acordate unui logofăt de taină în sprijinirea inițiativelor sale ctitoricești și sociale. Referirea deja amintită din documentul mavroghenesc la actul emis de Constantin Mavrocordat credem că limpezește lucrurile. Privilegiile din documentul original reprodus în cel care s-a păstrat sunt o foarte bună ilustrare a ceea ce se numește îndeobște reforma fiscală din 1741 făcută în „spirit francez”³⁵ de către Constantin Mavrocordat. „Scutelnicia” a fost unul din obiectivele acestei reforme, dar de care nu a profitat numai boierimea, dar și pătura superioară a funcționarilor administrativi din care făcea parte și Mihai Băbeanu.

³⁴ Datele referitoare la categoriile de biruri pomenite în documentul pe care îl comentăm, au fost preluate din lucrarea N. Stoicescu și O. Sachelarie *Instituții Feudale...* sus amintit.

La aceste condiții – obiectiv istorice – care explică scutirile acordate lui Mihai Băbeanu mai ales cele privind importante sume care le-a primit de la Vistierie, credem că au contribuit și alți factori. Documentul datat 1770–1775 amintește de logofătul de Vistierie Stoian, pe care Băbeanu, de astă dată cu numele său de călugărie Misail, îl califica „fiul meu sufletesc”, acordându-i facilități la vânzarea prăvăliei sale de la „Poarta de Sus”. Fostul logofăt de taină caracterizează pe acest Stoian ca pe unul de la care „am cunoscut multă căutare și ajutor la vreme de trebuință” motiv pentru care îl ajută „pentru multele faceri de bine ce am cunoscut până acum și la care nădăjduiesc să aib și de acum înainte, de va fi voia lui Dumnezeu să-mi mai îndelungheze viața”.

Dincolo de frumoasa și aleasa limbă a documentelor din expresiile „învăluitoare a gândurilor” și a ideilor ce se exprimă în ele – ca și în cazul de față – se desprind existența unor relații materiale între cei doi protagoniști, ceea ce ne face să bănuim sprijinul avut la Vistierie prin funcționarul ei – logofătul de Vistierie – în eliberarea importantelor sume acordate lui Mihai Băbeanu. Suntem doar în plină epocă fanariotă când funcțiile de dregător la Vistierie aveau o căutare deosebită. Dar asupra lui Stoian logofătul vom reveni în cele ce urmează.

În studiile de istorie urbană există un acord unanim asupra surselor bogățiilor acumulate de orașeni. Se afirmă astfel că mediul urban oferea mai multe căi, de valoare inegală, de îmbogățire. În orașele Europei, originea primelor averi aveau la bază cumpărarea de imobile (case și terenuri), fiind căutate cu prioritate cele aflate în zonele de interes economic (târgul). Alte categorii de bunuri ce se căutau în ordinea priorităților au fost viile și apoi vitele, iar când puterea financiară creștea se cumpărau moșii.

Spre deosebire de negustori și cămătari a căror avere se acumula prin specificul ocupației, în categoria celor înclinați spre îmbogățire se regăsesc și cei ce sunt numiți „agenți ai puterii senioriale”. Altfel spus, este vorba despre acei care erau în serviciul aristocrației sau erau „intermediari” (slujbași) între putere și ceilalți locuitori. Interesul pentru dregătorii este ilustrat și prin poziția unei anumite părți a boierimii. N. Iorga citează astfel pe fiul de boier care a refuzat să facă negustorie; „el cere isprăvnicie, să jefuiască, să bată, să fie cu pompă”³⁵.

În acest context se subliniază „venalitatea funcțiilor”. Xenopol amintește de „corupția obștească” când „dregătoriile se cumpărau” pentru că „fiecare loc îmbogățește în puțin timp pe acela ce-l obține”³⁶. Se mai vorbește de „spiritul ascensiunii sociale”, de dorința depășirii condiției impuse de ierarhia nobiliară, de unde și interesul pentru cumpărarea de pământ (moșii).

Această stare de fapt, generată în orașele medievale, este reflectată în scrierile de morală în care *cupiditatea* era considerată a fi păcatul capital al burgheziei spre deosebire de nobilime, al cărui păcat mare a fost mândria (*superbia*). Documentele veacului al XVIII-lea confirmă procesul acesta de înăvuțire și în București, Mihai Băbeanu fiind doar un exemplu. O altă pildă o oferă un alt fiu de preot, „Ștefan, copilul sin popei Șerban” citat într-un document din 3 iunie 1766 ajuns mare proprietar de terenuri în

³⁵ N. Iorga, *Studii și Documente*, vol. VIII, pag. 28.

³⁶ A.D. Xenopol, *Istoria Românilor*, vol. X, pag. 163.

mahalaua Calicilor și care încă din anul 1752 vindea parcele de casă la „cei ce sunt acum locuitori pe dânsul cu casa”³⁷.

Reluând firul cronologic al vieții și înfăptuirilor lui Mihai Băbeanu, constatăm că, în anul 1741, anul reformelor lui Mavrocordat, ctitoriile sale și cele două azile erau deja în funcție, de vreme ce se prevalează de scutirile acordate atunci.

Dacă a ctitori câte o biserică era un fapt comun în secolul al XVIII-lea a clădi două biserici, fie și de lemn, este chiar pentru acea epocă o faptă deosebită. Ea lasă să se întrevadă ambiția și puterea economică a acestui ctitor. Nu se poate pune la îndoială buna credință a lui Mihai Băbeanu în manifestarea sa creștinească. Mântuirea sufletului răspunde unei chemări sufletești și ea este conformă regulilor Bisericii: post, spovedanie, împărtășanie, milui. Dar nu se poate face abstracție de ceea ce Xenopol numește **„religiozitate exterioară”** parte a mentalului epocii, forma care acoperea **„concepția înspăimântătoare a vieții de apoi care macină morala”** societății din vremea când Mihai Băbeanu își desfășura activitatea. Concepția – scria Xenopol – era mascată „prin aparența de mare religiozitate a timpului”³⁸.

Băbeanu s-a impus la vremea lui, dar și pentru posteritate – s-a arătat – prin înființarea și întreținerea a două azile constând în „14 chilii spre locuință a 24 femei sărace, obraze mai alese și călugărițe”. Într-adevăr și prin această realizare **Băbeanu se singularizează prin ceea ce a făcut** spre deosebire de alți ctitori din vremea sa. Așadar, nu un adăpost pentru bolnavi sau marginalizați, infirmi sau alienați mintali, ci pentru „femei, obraze alese”, de unde poate și înzestrarea mai deosebită a celor două azile.

Înființarea de adăposturi pentru defavorizații soartei pe lângă biserici își are temeiul în învățătura Evangheliei: *„Fericiți cei milostivi, că aceia vor fi miluiți”* (Matei, 5.7) și în scrierile Sfântului Apostol Pavel în a sa a Doua Epistolă către corinteni: *„...pentru că prin mângâierea cu care noi înșine suntem mângâiați de Dumnezeu și pentru ca să putem mângâia pe cei ce se află în vreun necaz”* (I, 4). O frumoasă dezvoltare a acestui concept se găsește în documentul din 6 octombrie 1768. Este o **adevărată teologie a milosteniei** care se vrea a fi însăși motivarea întemeierii celor două azile de către Mihai Băbeanu. Scris într-o aleasă vorbire care conferă textului și o valoare literară, el are următorul cuprins: *„...multe dar bunătați sunt cu care poate omul a-și dobândi sufleteasca mântuire. Însă cea mai mare iaste milostenia ce se face atât la sfintele lui Dumnezeu lăcașuri cât și mai vârtos la săraci, la bolnavi și la scăpătați, pentru că milostenia iaste vârful celorlalte bunătați. De răzbate cerul și răzbește tocmai la scaunul mării lui Dumnezeu și celui ce face milostenie îi zidește lăcaș în cer și-l face moșnean al împărăției cerești și multă îndrăzneală îl face către Dumnezeu. De vreme ce însuși Domnul nostru Isus Hristos se cheazășuiește zicând că orice ați făcut unuia dintre acești mai mulți, mie ați făcut...”* Ideile din fragmentul citat nu sunt originale. Ele sunt cuprinse în cunoscuta lucrare a lui Simeon Monahul, *„Umilința”* datând din secolul al XII-lea și pătrunse în cultura română în secolul al XVI-lea prin „Învățăturile lui Neogoe Basarab către fiul său Theodosie. Capitolul al X-lea al acestei opere parenetice „Învățătura... către toți ca să fie milostivi” are ca idee conducătoare tema: *„De vei milui pe cei ce sântu în nevoie și pre tine te va milui Dumnezeu*

³⁷ Cf. Liviu Ștefănescu, *Sfărâmarea pietrelor de hotar... în București*, Materiale de Istorie și Muzeografie, 1965.

³⁸ A.D. Xenopol, *op. cit.*, vol. X, pag. 165.

și te va face fericit... ”³⁹. Băbeanu își însușește după trei secole același crez: „*milostenia iaste vârful celorlalte bunătați*” cerești. Este de amintit aici că Învățăturile lui Neagoe Basarab erau cunoscute în mediile culte ale Bucureștiului epocii de vreme ce Radu, logofetelul de Divan le-a copiat și terminat de transcris la 14 mai 1727. Credem că prin fragmentele citate se poate desprinde o imagine a chipului de a privi lumea între idealul mântuirii, ca ideal suprem, și participarea activă la lumea tumultuoasă a epocii.

Din această perspectivă a mântuirii sufletului, asistența socială – mai ales în centrele urbane – a devenit o preocupare la care Biserica a chemat în ajutor păturile avute ale societăți. Și iarăși trebuiesc avute în vedere „aparențele” la care făcea trimitere A. D. Xenopol. Amintim în aceste context zicala care circula în orașele flamande în perioada lor de înflorire, anume că săracul (săracii lui Cristos – *pauperes Christi*) a fost făcut pentru bogat, pentru mântuirea lui. Nicolae Iorga comentând înființarea spitalului de pe lângă mănăstirea Sf. Pantelimon scria că era o „*datorie pe care tot mai mult o țin în seamă acum domnii și boerii*” și caracterizează anii de mijloc ai veacului al XVIII-lea ca o „*eră de filantropi*”⁴⁰, iar Ștefan Lemny o consideră o reflecție a „*impactului morții asupra ideilor și sentimentelor*”⁴¹. „Încăperi pentru bolnavi” funcționau în București pe lângă mănăstirile Sf. Gheorghe-Nou, Sărințar și altele. În 1765 biv vel banul Constantin Năsturel a făcut câteva chilii pentru izolarea bolnavilor mintali furioși⁴². Mihai Băbeanu nu poate fi scos din contextul cadrului mental al epocii, după cum nu poate fi trecută cu vederea ambianța socială, e drept nemărturisită în vorbe (documente), de a ține pasul cu boierimea, alături de care își desfășoară activitatea.

Următoarele știri din viața lui Mihai Băbeanu sunt din perioada anilor tulburi ai războiului ruso-turc. În noaptea de 26 noiembrie 1769 cei 700 de „volintiri” din solda rușilor intră în București și gonesc pe turci. Grigore Ghica-Vodă, refugiat în hanul Șerban-Vodă „se lasă prins” și predat comandantului rus, generalul Rumianțev. Marii boieri, cei care nu erau încă de partea Rusiei, se refugiază la Brașov, nefiind hotărâți ce atitudine să adopte între cele două tabere aflate în conflict. „Programul ortodox” al țarinei Ecaterina seduce, însă și așa se face că în ianuarie 1770 pleacă din Brașov la Iași o deputație în frunte cu mitropolitul Grigore. Din delegație face parte și Nicolae Brâncoveanu, dar care nu participă la „guvernul” alcătuit de ruși și, sub pretextul că vrea să-și aducă soția, se întoarce la Brașov.

Am amintit de acest mare boier pentru că el apare în actele întocmite de Mihai Băbeanu ca partener de afaceri al acestuia și poate explica în parte de ce Băbeanu a ales calea refugiului peste munți, unde se pare că a stat tot timpul răzmeriței, poate chiar până la încheierea păcii de la Cuciuc-Kainargi, din 10 iulie 1774. El pleacă din București „fugind” având asupra sa o sumă importantă de bani și mărturisește că șederea la Brașov a fost „*cu multă cheltuială pentru hrana mea și a oamenilor ce am avut cu mine*”, menționează ce obligă a reaminti aici de „curtea” ce o avea în mahalaua „Dintr-o Zi” (documentul din 26 februarie 1745). Se poate că veniturile pe care le asigurase

³⁹ Învățăturile lui Neagoe Basarab... ediția citată, pag. 303.

⁴⁰ N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. VIII, pag. 159.

⁴¹ St. Lemny, *Sensibilitate și istorie în secolul al XVIII-lea românesc*, București, 1990, pag. 117.

⁴² Ioana Cristache Panait, *Considerații documentare asupra asistenței bolilor nervoase în București...* în «București» Materiale de istorie și muzeografie 1964, vol. I, pag. 368.

fundațiilor sale prin privilegiul obținut de la Mavrocordat au fost blocate, de vreme ce în „*multa cheltuială*” făcută la Brașov au intrat și sumele trimise în țară „*pentru ajutorul... de hrana femeilor sărace de la chilii*” fiind nevoit chiar să se împrumute, pentru că, spune el, a intrat „*la oareșcare datorii*”.

Întors la București, Băbeanu este strâmtorat financiar. La datoriile făcute la Brașov se adaugă și nevoia de a achita unele cheltuieli nenominalizate, dar definite ca „*alte cuviincioase trebi*”, cum ar fi cheltuiala cu o nouă învelitoare la biserică din mahalaua Hagiului și adaugă „*deocamdată*” probabil alte cheltuieli neprevăzute. Pentru împlinirea tuturor acestor obligații „*neavând alte mijloace*” declara Băbeanu, el este nevoit să vândă casa cu pivniță și prăvălie de la Poarta de Sus a Curții Domnești. S-a amintit mai sus că prăvălia a fost vândută „*fiului său sufletesc Stoian, logofăt de vistierie*”.

Sunt câteva neclarități în editarea documentului care relatează cele înfățișate mai sus. G. Potra datează actul: „[1770–1775]” iar Mihai Băbeanu apare în calitate de vânzător, sub numele de călugărie „Misail monahul”.

Dacă pentru cele întâmplate în anii anteriori redactării actului s-a putut reconstitui cronologia evenimentelor, pentru cele întâmplate în cei cinci ani propuși de G. Potra, faptele relatate trebuiesc coroborate și cu altele, cuprinse în alte documente contemporane. Dacă se admite că întoarcerea din pribegie („*după ce am ieșit din Brașov*”) a avut loc după încetarea ostilităților, aceasta s-a petrecut în vara anului 1774. Vânzarea prăvăliei către Stoian a avut loc desigur înainte de 12 martie 1775. La această dată, prin două documente⁴³ se confirmă schimbul făcut între „*nepotul de suflet*” al lui Mihai Băbeanu, susnumitul Stoian cu Panait lipcanul, primul Cernăteștilor, jud. Saac. (A nu se confunda cu Panait ceașul, căpitanul de lefegii).

După întoarcerea sa de la Brașov, Mihai Băbeanu, om vârstnic, („de va fi voia lui Dumnezeu să-mi mai îndelungeze viața”) se călugărește. Intarea în cinul monahal, retragerea la mănăstire spre amurgul vieții, fapt curent în viața socială românească este un fenomen generalizat în toată Europa. El este atestat documentar încă din secolul al XI-lea și a fost interpretat de istorici ca „pocăința cea de pe urmă, consecință a remușcărilor tardive” la care se asocia răscumpărarea păcatelor prin înființarea de instituții de binefacere prin testament⁴⁴ așa cum s-a arătat mai sus. Documentele publicate nu fac mențiuni privitoare la starea civilă a lui Mihai Băbeanu. Nu știm dacă a fost căsătorit, dar cert este că toate actele vorbesc de nepoți și nu de copii. Actul de vânzare a „*prăvăliei de piatră, cu două case, cu pivniță de desupt de piatră*” redactat, repetăm, foarte probabil între iulie 1774 și 12 martie 1775 este semnat („adeverez”) de Misail monah, ceea ce propusese ca retragerea din viața lumească s-a petrecut tot în aceeași perioadă.

Documentul în cauză, merită însă a fi luat în considerare și pentru că el aruncă o lumină și asupra altor aspecte ale sistemului de valori și de gândire din epoca în care a fost întocmit. Misail călugărul, după ce trece în revistă evenimente din trecut din vremea când

⁴³ G. Potra, *Documente 1594–1821*, pag. 484 și 485, nr. 394 și 395.

⁴⁴ J. M. Soff, *op. cit.*, pag. 99.

s-a îmbogățit („în acea vreme dându-mi mina”) și trata afaceri cu Nicolae Brâncoveanu, amintește apoi operele sale ctitoricești și filantropice, refugiul la Brașov, cheltuielile mari făcute, ajungând să aibe datorii, el adaugă: „și neavând alt mijloc cu care să poci împlini” obligațiile „am făcut vânzătoare acestei mai sus prăvălii”.

„Stenahorându-mi trebuința” scrie Misail, el numai poate să țină prăvălia în speranța de a fi „găsiți mușterii de ar fi dat preț mai mare” și se hotărăște să o vândă chiar în pierdere. Cumpărată anterior anului 1729 cu 1419 taleri el vinde prăvălia cu 700 taleri. Conștient că este o afacere păguboasă contrară regulilor negustorești, adică a vinde în pagubă, argumentele prin care o justifică, sunt de natură sentimentală. Preferă să o vândă fiului său sufletesc care are „o casă grea, plină de copile” și față de care era obligat pentru serviciile făcute („multele faceri de bine ce am cunoscut până acum”), dar pe care îl obligă, pentru că adaugă: („și la care nădăjduiesc să aibe și de acum înainte...”). Reamintim că fiul sufletesc Stoian era logofăt la vistierie. Urarea de stăpânire în pace a prăvăliei vândute „dumnealui și fiii dumnealui câți Dumnezeu îi va ținea” pare să contrazică ideea casei pline de copile. Ea este însă numai simplă formulă de încheiere găsită în toate actele de vânzare/cumpărare.

Nu cunoaștem anul când a murit și unde a fost înhumat Mihai Băbeanu (Misail călugărul). Fapt este însă că începând cu acest document încep să apară urmașii săi. Se disting două ramuri, una care se trage din sus amintitul Stoian logofătul de vistierie și altă ramură din Panait, ceauș agiesc, fost căpitan de lefegii⁴⁵, menționat pentru prima dată în această funcție în anul 1783 și intitulat de Nicolae Mavrogheni la 6 octombrie 1786 „boierul Domniei Mele”. Soția lui Stoian, pe nume Bălașa⁴⁶ este sora lui Panait, de unde referirile din documentele vremii la tranzacții efectuate între cei doi cumnați. Mai apare și un alt cumnat al lui Stoian, pe nume Ioniță logofătul (9 mai 1791 și 18 septembrie 1794). Stoian, s-a arătat, a fost „fiul de suflet” al lui Mihai Băbeanu, iar Panait este numit nepotul său (1786), mai de grabă nepot de frate sau soră decât descendent direct, nefiind cunoscute documente care să ateste o filiație directă.

Este clar, credem, că este vorba de o altă familie Băbeanu diferită de cea a Băbenilor din Vâlcea. Dealtfel, s-a amintit mai sus că Grecianu în a sa „Genealogie” îl așează pe Panait, căpitanul de lefegii separat în arborele pe care l-a alcătuit, negăsind filiația cu vechii boieri Băbeni⁴⁷.

⁴⁵ Căpitanul de lefegii avea atribuții civile; era subalternul marelui spătar și judeca delictele polițienești dintre orașeni (hoții, certuri, bătaii etc.), dispunând și de închisoarea „grosul lefegiei”, Th. Rădulescu, *op. cit.*, Revista Arhivelor 4/1972, pag. 665.

⁴⁶ Bălașa figurează alături de Panait, Ioan și Sofia „cu tot neamul lor” în inscripția de pe un Disc din argint donat bisericii Icoanei la 6 decembrie 1786. Cf. Al. Elian și colab. *Inscripțiile medievale ale României*, vol. I, București, edit. Academiei, nr. 159.

⁴⁷ Pentru o mai completă edificare amintim ctitoria boierilor Băbeanu, biserica Sf. Nicolae din Băbeni – Oltețu, așezare amintită în documente în anii 1491–1492 (azi în comuna Diculești, jud. Vâlcea), refăcută de polcovnicul Matei Băbeanu, Radu Clucerul și Șerban Băbeanu în anul 1779, schitul Băbeni (Vâlcea) a fost construit în a doua jumătate a secolului al XVII-lea de logofătul Ghiorma Slăvițescu. Cf. Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România I Țara Românească, Craiova, 1970* sub voce. Pentru pământurile de acolo a se vedea: Câteva acte vechi referitoare la moșia Băbeni (1678–1820) în Arhivele Olteniei din anul 1927, comunicate de Marius Theodoran-Carada. Maria Goleșcu prezintă istoricul bisericii din Budești (Băbeni – Olteț) în aceeași revistă, nr. 101–103/1939. Portretul unui Barbu Băbeanu din același neam al Băbenilor din Vâlcea a fost pictat în anul 1799 în biserica din

Afirmația sus citată a „casei pline cu copile” este adevărată. Soții Stoian și Bălașa sunt atestați în documente cu patru fete: Sanda (1773), Elenca (1791), alta, nenumită, soția lui Constantin Predescu (1791) și Uta (1792)⁴⁸. Sanda a fost măritată cu un Dumitrache, ambii fiind morții în 1792. Elenca a fost soția medicului Constandin (Dinu) Darvari, un fiu al lor fiind atestat în 1799.

După această sumară genealogie, interesant sunt de urmărit relațiile dintre rudele amintite, averea lor și mai ales mișcarea acesteia. Panait, ceauș agiesc, viitorul boier, apare pentru prima oară în documentul din 30 ianuarie 1773 din care aflăm că avea o casă pe Podul Mogoșoaiei în Mahalaua Crețulescu. La data de mai sus el cumpără cu 650 taleri casa alăturată proprietății sale aflată în stare de ruină: „*uluci, grajdul, cuhnia se prăpădiseră, vreme de răzmeriță fiind*”⁴⁹. N. Ionescu-Gion, localizează casa Băbeanu de pe podul Mogoșoaiei ca fiind situată „dincolo de Metohul Episcopiei Râmnicului, după casa Locusteanu și înaintea casei Mihalache Florescu”⁵⁰. În anul 1808, casa este localizată ca fiind în mahalaua Bisericii Albe și era locuită de nepotul lui Panait Băbeanu, Pană Băbeanu și apoi la mijlocul veacului al XIX-lea de fiul acestuia Ion Băbeanu⁵¹.

Revenind la anul 1773 constatăm că la 15 iulie casa este donată nepoatei Sanda, „*fiica dumnealui cumnatu-mieu Stoian Logofătul*”. La douăzeci de ani de la această danie în 20 august 1792 aflăm că a existat o înțelegere ulterioară față de cele stabilite în 1773 cu soțul Sandei, Dumitrache de a dăru numai jumătate din casă, iar după moartea soților Sanda și Dumitrache dania a fost reînnoită nepoatelor Uța și Elenca „*ce tine pe doftorul Constantin Darvari*”⁵².

Elenca sus amintită a primit la cununia ei o frumoasă și consistentă zestre consemnată într-un act din 9 mai 1791 semnat de mama ei Bălașa logofeteasa⁵³, Panait căpitan za lefegii și Ioniță logofăt.

Între bunurile primite figurează și „*prăvălia ce este în podul cel mare la Poarta de Sus a Curții Domnești cei vechi și care are dedesupt o pivniță de piatră cu locul ei și cu toate precum se află*” prețuită fiind la 2500 taleri. Se înțelege desigur că este prăvălia cumpărată de Mihai Băbeanu și vândută în condițiile sus arătate⁵³ lui Stoian Logofătul. Prăvălia fusese înstrăinată, reamintim, la 12 martie 1775 de către Stoian în schimbul a 20 pogoane de vie situată în dealul Cernăteștilor. Există însă o inadverență sau coincidență între documente. Prăvălia care figurează în foaia de zestre sus amintită

Popești – Scornicești (Vâlcea), zugrăveala constatată ca ștersă în 1943. Cf. Maria Goleescu, Un arhitect român la începutul veacului al XIX-lea: Meșterul Ilie Suric, în Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice, 1943, fasc. 115–118, pag. 109. Din toate aceste materiale nu reiese nici o înrudire a lui Mihai Băbeanu din București cu boierii Băbeni din Vâlcea. Pentru evitarea vreunei confuzii mai amintim că mănăstirea Băbeni din fostul județ Râmnicul Sărat este ctitoria lui Negoită Dedulescu. Cf. St. Andreescu, *Data zidirii mănăstirii Băbeni*, în „Glasul Bisericii”, 1964, nr. 11–12, pag. 1125. Nu s-au găsit corespondențe nici între satul dispărut Băbeni din jud. Prahova și bucureșteanul Mihai Băbeanu. Cf. G. Coriolan, *Resturi istorice în satele Cășlegi și Rădila*, în B.C.M.I., 1926, pag. 120–122.

⁴⁸ Această din urmă – frază din document nu este clasă – ar putea fi fiica suspomenitei Sanda.

⁴⁹ G. Potra, *Documente 1594–1821*, pag. 482, nr. 389.

⁵⁰ Ionescu-Gion, *Istoria Bucureștilor*, pag. 426.

⁵¹ Arhivele Naționale, filiala Municipiului București, fond Parohia Icoanei, dos. 2/1866 fila 10 v.

⁵² G. Potra, o.p. pag. 570, nr. 461.

⁵³ Idem, pag. 558, nr. 452.

din 1791 seamănă în descrierea ei pînă la identitate cu cea primită de Stoian Logofătul de la Mihai Băbeanu cea pe care a dat-o în schimb pentru via sus amintită de la Cernătești. Prăvălia reappare într-un document din 1794 (deci după trei ani) ca fiind revândută de același Panait lipcanul lui Ioniță cumnatul lui Stoian pentru 9500 lei. Semnalăm această inadvertență pentru o viitoare rezolvare. Eventual s-ar putea pune în context cu faptul că în ultimii ani ai secolului al XVIII-lea doctorul Constantin Darvari, urmașul Băbeanului prin soția sa Elenca cumpără locuri și prăvălii în mahalaua Bălăceanu (Documentele din 30 mai 1796; 6 septembrie 1796; 26 noiembrie 1797; 24 februarie 1798; 20 mai 1798; 1 iulie 1799 și 10 iulie 1799 și probabil, pot fi și altele nepublicate).

Cealaltă ramură continuată prin „nepotul Panait” este cea care perpetuează neamul și numele de Băbeanu. Panait este epitropul fundațiilor întemeiate de Mihai Băbeanu, are grijă să reînnoiască la fiecare schimbare de domnie vechiul privilegiu emis de Constantin Mavrocordat și se pare că a fost un bun administrator.

El ridică o nouă biserică de zid la „Icoanei” și reclădește chiliile. Potrivit pisaniei de la biserica Icoanei, datată 6 septembrie 1786, biserica noului lăcaș și chiliile sunt zidite din temelii „în zilele înălțatului domn Mihai Constantin Șușu voevod” între anii 1784 și 1786 „cheltuitor și ostenitor” a fost Panait Băbeanu, „vel căpitan za lefegii având ca ajutor și de la alți pravoslavnici creștini”. Tot din textul pisaniei se știe că a rânduît „ca numai din neamul meu să rămîie epitropi... nepoți și strănepoți”⁵⁴.

În biserica nouă s-a așezat și icoana de lemn reprezentând pe Maica Domnului între sfinții Arhangheli Mihail și Gavril datînd din 1681 și care a fost îmbrăcată în argint aurit în anul 1783. Între donatori figurează doi Băbeni, Constantin Băbeanu, stolnic (?) și Constantin Băbeanu (?) și membrii ai familiilor Văcărescu (Ecaterina) și Pârșcoveanu⁵⁵. Clopotul bisericii este „hărăzit” în anul 1789 de același Panait vel sluger⁵⁶. După zece ani, în 1799 Toader, vătaful de măcelari dăruiește bisericii încă un clopot „prin osteneala dumnealui titorul Panait slugerul”⁵⁷. De observat că în listele de dregători întocmite de Theodora Rădulescu Panait nu apare ca îndeplinînd dregătoria de sluger. În anul 1786 așa cum s-a amintit se vorbește de el ca „fost căpitan de lefegii” și este boier, probabil „căftănit” de Mavrogheni care îl și „numește boerul Domniei Mele” (6 septembrie 1786). Familia Băbeanu va administra averea epitropiei pînă în pragul secolului al XX-lea.

Așadar, o nouă familie boierească care își trage sorgintea din nepotul lui Mihai Băbeanu, Panait fostul ceauș și căpitan de lefegii. Suntem în fața unui alt aspect al mutațiilor petrecute în secolul al XVIII-lea, dar din nou în istoria feudală românească și cu multe similitudini a ceea ce s-a petrecut mai ales în puternicile orașe medievale din Europa. H. Pirenne amintește de parvenitii – în sensul bun al cuvîntului – care formau la Veneția „casele noi” (case nuove) care coexistau și se înrudesesc cu casele vechi (case vecchie).

⁵⁴ Al. Elian și colab., *op. cit.*, nr. 153.

⁵⁵ Idem, nr. 154 și 155.

⁵⁶ Idem, *op. cit.*, nr. 160.

⁵⁷ M. Cazacu, *Inscripții de pe clopotele unor biserici din București*, în *Glasul Bisericii XXI*, 1982, pag. 159.

Panaît Băbeanu moare în anul 1808, iar nepotul său Pană Băbeanu preia funcția de clironom al averii sale și dreptul de ctitor și epitrop la biserica Ceauș David numită apoi Icoanei. Acest Pană Băbeanu reface biserica după cutremurul din 1818.

Din testamentul din 25 ianuarie 1847 al Anicăi Băbeanu, măritată Văcărescu se știe că venitul moșiei Lapoșul, din jud. Prahova a fost destinat „*întreținerii bisericii Icoana*”. Ca administrator al moșiei și strângător al veniturilor acesteia îl lasă pe fratele ei Pană Băbeanu și pe nepoții ei după frate „*ce vor urma după vremi*”.

Despre cealaltă ctitorie a lui Mihai Băbeanu, biserica Hagiului (a nu se confunda cu Schitul Hagiului – Schitul Maicilor) actele nu mai fac pomenire. După G. D. Florescu ea a fost reclădită între anii 1872–1874 de către Radu Ștefănescu cavafu și alți enoriași⁵⁸. Cealaltă biserică, a Icoanei, ar fi fost restaurată, după aceeași sursă, de o Elencă Băbeanu în 1899.

Interesant de menționat că între anii 1866–1885 parohia bisericii Icoana a purtat un proces cu Pană Băbeanu și apoi cu fiul acestuia Ioan, acuzându-i că și-au însușit veniturile de la moșia Lapoșu sus amintită. În apărarea sa Pană Băbeanu a invocat privilegiile din secolul al XVIII-lea. El pierde procesul. Actele depuse în apărare pierzându-și valabilitatea urmare a reformelor din timpul lui Alexandru Ioan Cuza, „iar întăritura domnească” a dăinuit pînă la Regulamentul Organic⁵⁹.

Încheiem aici expozeul nostru. Scopul principal a fost urmărirea ascensiunii lui Mihai Băbeanu, figură reprezentativă pentru relațiile sociale ale secolului al XVIII-lea. Actor al procesului lent și complex de transformări și de „disoluție a vechilor valori” (Ștefan Lemny), Mihai Băbeanu reflectă pe deplin procesul de agregare a unei noi societăți cu noi comportamente în curs de formare.

Mihai Băbeanu, prin activitatea sa, întrunește condițiile unor determinante stilistice specifice vremurilor sale, condiție esențială, după Lucian Blaga⁶⁰, a istoricității, dându-i-se astfel dreptul de a fi prezent în Istorie.

SUMMARY

Bailiff Mihai Băbeanu

Mihai Băbeanu was a representative personality for the 18th century Bucharestan world.

Documents attest his gradual hierarchical ascendance up to the high dignity of Bailiff – a dignity he held by the mid 18th century. Although he was not a nobleman, by his behavior – his philanthropic acts, his personal court, his real estates in town – he showed a tendency to approach and imitate the higher classes.

Mihai Băbeanu's life shows his will to overpass his condition (imposed on him by the Phanariote era). As a rich man, he figured out social ascension as a personal target, hence his desire to impose himself by means of philanthropic deeds – typical of the mid 18th century.

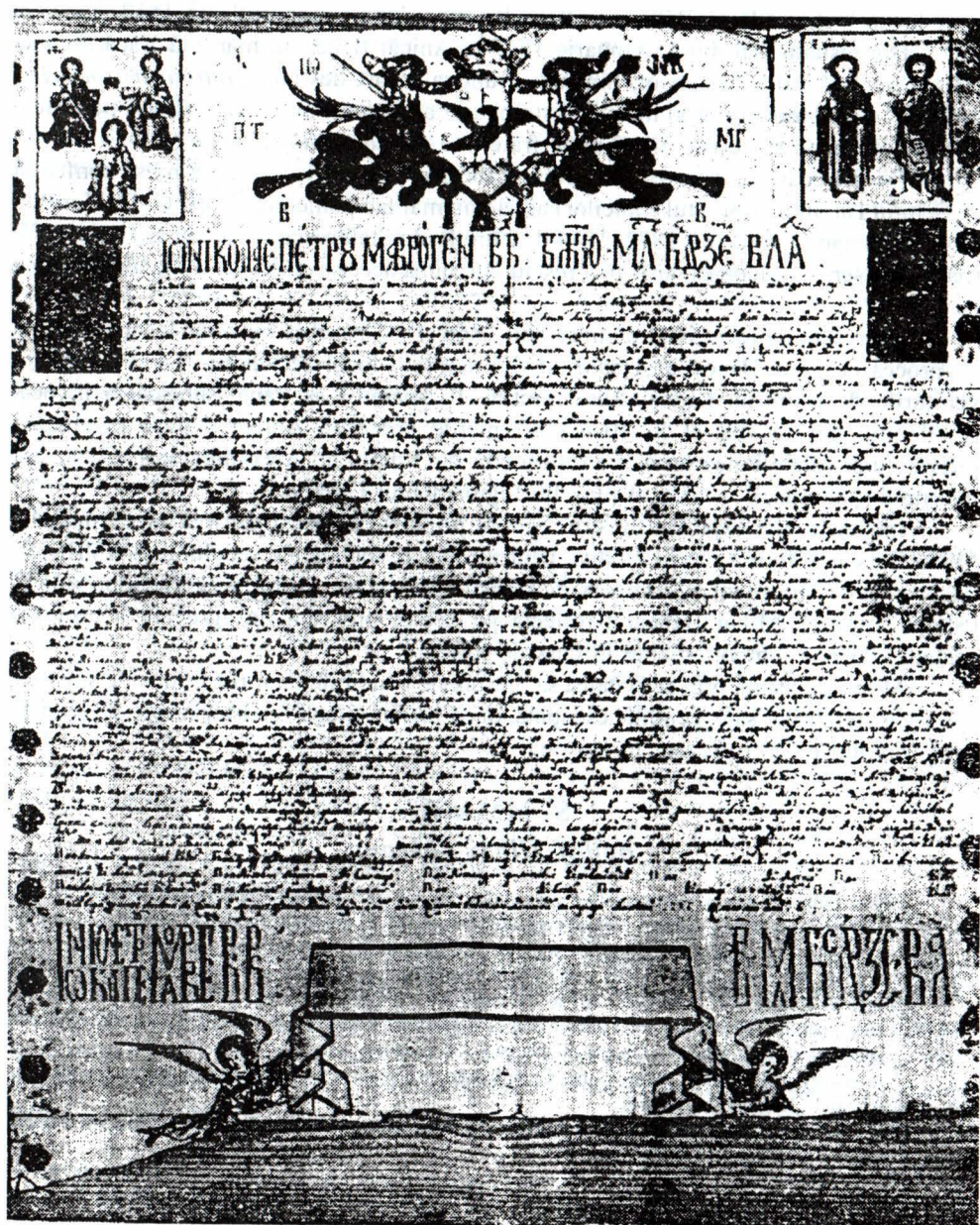
The history of Bucharest recorded his name due to two social assistance institutions he founded, by the „Icoanei” and „Hagiului” churches.

The present study offers detailed analysis of the information collected from documents mentioning Mihai Băbeanu.

⁵⁸ G. D. Florescu, *Din vechiul București...* 1935, pag. 67.

⁵⁹ A se vedea la Arhivele Naționale filiala Municipiului București, fondul Biserica Icoanei, dosarele 2/1866-1890; 3/1882; 6/1885. Procese cu familia Băbeanu.

⁶⁰ Lucian Blaga, *Ființa istorică*, Cluj, 1977, pag. 135.

Hrisovul din 6 octombrie 1786

1786 octombrie 6

Io Nicolae Petru Mavroghen[i] v[oie]v[od] din mila lui Dumnezeu domn al Țării Românești.

Cei ce săvârșesc bunătățile cele de suflet folositoare și plăcute lui Dumnezeu nu numai în viața aceasta să laudă și să binecuvântează, ci și dupe petrecania lor le rămâne nume nemuritoare și pomeniri vecinice și sufletele lor în lăcașurile dreptilor să învrednicescu; multe dar bunătăți sânt cu care poate omul a-și dobândi sufleteasca mântuire. În cea mai mare iaste milostivenia ce să face atât la sfințele lui Dumnezeu lăcașuri cât și mai vărtos la săraci, la bolnavi și la scăpătați, pentru că milostenia iaste vărful celorlalte bunătăți. De răzbate cerul și răzbește tocmai la scaunul mării lui Dumnezeu și celui ce face milostenia îi zidește lăcaș în cer și-l face moșnean împărăției cerești și multă îndrăzneală îi face către Dumnezeu. De vreme ce însuși domnul nostru I[su]s H[ri]s[os] să cheazășuește zicând că orice ați făcut unuia dintru acești mai mulți frați, mie ați făcut. [A]șijderea și după cuvântul Sfântului Ioani să face pentru milostenie la atâta înălțime zice sue preot milostenia.

Drept aceia și eu robul stăpânului meu I[su]s H[ri]s[os] și Dumnezeului a toată făptura Io Nicolae Petru Mavroghen[i] v[oie]v[od] râvnitor fiind aceștii mari faceri de bine și voioși a întări cele cu cuviință date mili pe la sfințele lui Dumnezeu lăcașuri întru slava a sfânt numele său și întru pomenirea noastră, aflat-am domnia mea și pentru răposatul Misail monahul ce au fost logofăt de taină, cum că încă din mică vârstă au slujit domnilor și Țării până la vârsta bătrâneților și cugetând la cele de Dumnezeu plăcute, cu a sa agoniseală au înălțat doaă sfinte biserici aici în București săvârșindu-le cu toată podoaba lor, [in]să una ce să chieamă mahalaoa Hagiului la care să cinstește și să prăznuiește hramul prea (prea) cuvioasii Maicii noastre Paraschiv[i] și sfinții mai mari Voevozi Mihail și Gavril, altă biserică ce să numește mahalaoa Popii Dimii la care să cinstește și să prăznuiește hramul prea sfinții prea curății stăpânii noastre de Dumnezeu născătoare și pururea fecioarei Mariei și sfântul slăvit prooroc înainte mergător și botezător Ioani și sfântul părintele nostru Nicolae arhiepiscopul Mirelor de la Nicheia, făcătorul de minuni, unde au făcut și 14 chilii spre lăcuința a 24 femei sărace, obaze mai alese și călugărițe, a căror hrană și îmbrăcăminte tot Misail monahul au avut purtare de grije în viața sa, cum și dupe sfârșitul său le-au orânduit 12 pogoane de vie, stupi și o pivniță de piatră cu case ce este la poarta domnească din sus în mahalaoa Bălăceanului. Și atât cuviincioasa purtare de grijă și chiverniseala acelor sărace cum și a bisericilor ne înștiințăm că să păzește pe deplin până astăzi, precum să afla și cându era în viață răposatul Misail monahul de către nepotu-său boerul domnii mele Panait fost căpitan de lefegii, cel ce l-au lăsat epitrop și chivernisitor numitelor biserici și acelor sărace.

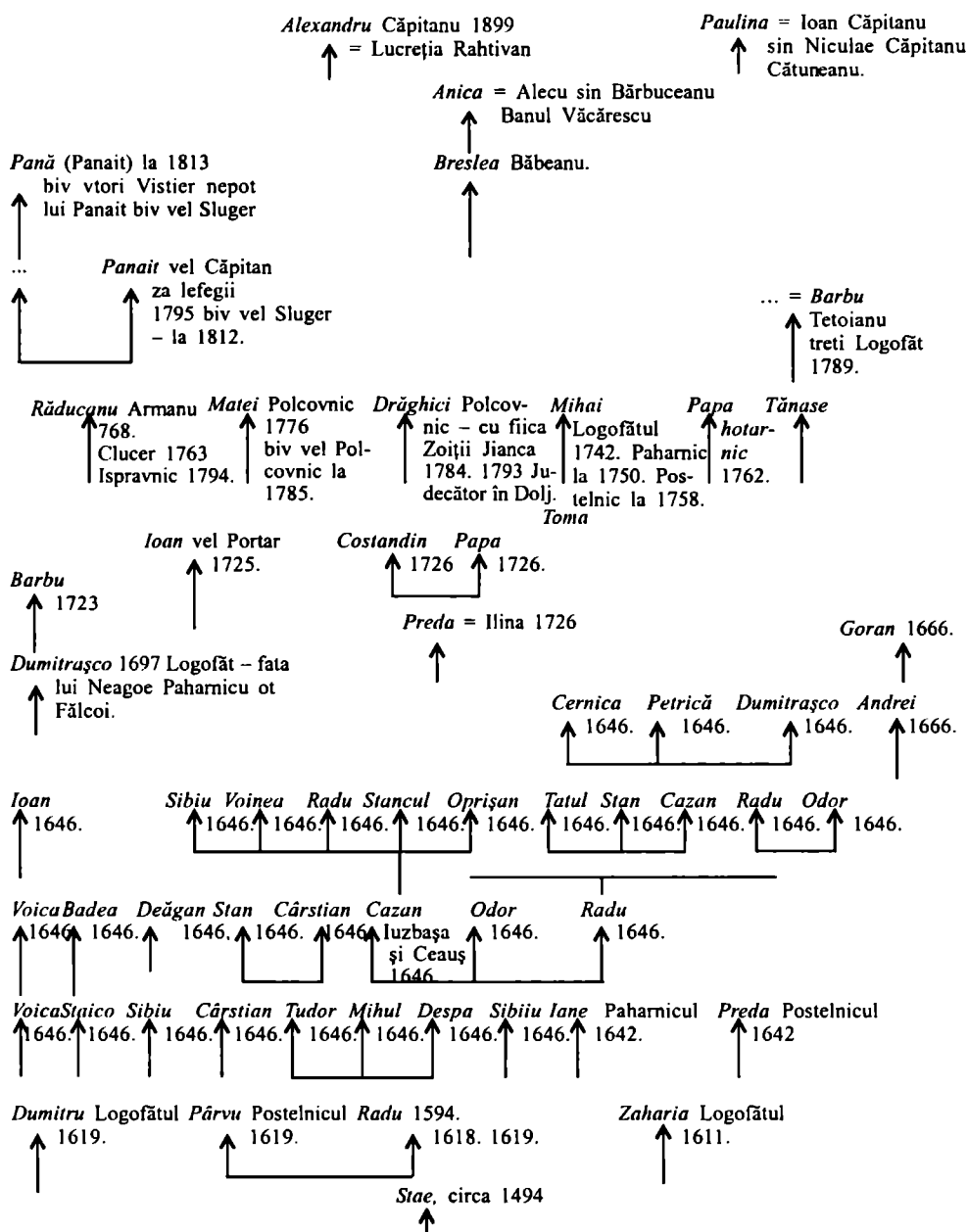
Deci fiinducă pe lângă această orânduială ce au făcut acel răposat au avut și mili domnești, adică a scutit drepte bucate, stupii și rămătorii ce va avea de dijmăritu și de vinărici vinul ce-l va face în vii și aicea în București pivnița de la poarta din sus, scutită de fumărit, de cămănărit, de vamă, de vin domnescu, de ortul vătășescu și de toate alte amgarii, ca să fie pentru vânzarea vinului și a rechiului spre chiverniseala acelor sărace. Așijderea să scutească la vremea oeritului cu pecetluitu domnescu oi doaă sute. Și la vremea văcăritului de să va întâmpla dupe vremi să scutească vite doaăzeci, care vite sânt de arătura bucatelor ce sântu de hrana acestor sărace peste an. Să ție și liude zece dărvări scutiți de toate odăjdiiile și orânduilele câte es de la visterie peste an în țară carii sântu pentru adusul lemnilor de la chilii și pentru altă poslușanie. Și să ia de la visterie la amândoaă bisericile pe an t[a]l[er]i optzeci, de biserică câte t[a]l[er]i patruzeci, însă de patru ori într-un an, la fieșicare hram câte t[a]l[er]i doaăzeci pentru ceară, tămâie, untu de lemn și să împartă și săracilor de la chilii. Și iar să ia pe fieșicare an cu pecetluit domnesc bolovani sare, una sută și oca sare doaă mii de la ocna Telega. Așijderea să ție și un om care iaste rânduit isprăvnicel spre strângerea roadelor și poslușnic la acele sărace, scutit și apărât de toate dăjdiiile și orânduilele visteriei pe carele să-l ducă înaintea dumnealui marele vist[ier] și să-i dea răvaș pe chip de adevărînță. [P]recum pentru toate aceste mili ce mai sus arată, ne adevेरimu domnia mea atât din hrissovul domnii sale Constantin vodă Mavrocordat cu cât și din hrissovele tuturor fraților domni ce au stătutu de atunci și până acum, dreptu aceia și domnia mea m-am milostivit de am în[n]noitu toate milile acestea printr-acest hrissov al dmnii mele ca să se păzească nestrămutatu.

Și fiindcă mai sus numitul episcop și ctitor Panait fost căp[itan] de legegii cugetând la cele de Dumnezeu plăcute, cu a sa agoniseală s-au îndemnat de au prefăcut de piatră una dintr-aceste doă biserici, adică cea din mahalaoa Popii Dimii ce era de lemn în care se află și sfânta icoană a prea curatii stăpânii noastre de Dumnezeu născătoare și pururea fecioarei Marii făcătoare de minuni și au zidit și chiliile iarăși de piatră în care lăcuescu călugărițe și femei sărace văduve, a căroră purtare de grije și căutare li se păzește tot de numitul ctitor ca și celorlalte, iar dupe moartea sa se lasă apitrop iarăși din neamul său mireni iar nu călugări, fiind biserică la care se află lăcuind călugărițe și sărace văduve. Precum pentru aceasta ne adevărim domnia mea din cartea prea sfinții sale părintelui nostru mitropolitul al țării kiriu kir Grigorie ce este cu așăzământ pentru aceasta făcută de la anul 1783 iunie 1 care au dat-o numitului ctitor cu volnicie să zidească biserica și chiliile acelea și să păzească așăzământurile și rânduelile ce prin cartea prea sfinții sale coprinde neștrămutat, lăsând și prea sfinția sa doi preoți ca să fie nesupărați de rândul dăjdiilor preoțești. Deci și domnia mea ne-am milostivit fde am întărit cu acest hrisov toate orânduilele câte să cuprind în cartea prea sfinții sașe părintelui mitropolitul, fiind toate cu bună orânduială făcute spre a să păzi în toată vremea neștrămutat. Pentru care poruncim și pentru acei doi preoți și un diacon ce vor fi la această sfântă biserică, să fie nebănuiți despre rândul dăjdiilor preoțești și de ploconul Mitropolii, ca să poată sluji sfintii biserici. Și am întărit hrisovul acesta cu însuși credința domnii mele și cu a prea iubiților domnii mele fii Constantin v[oi]e v[od], Petru v[oi]e v[od] și cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boeri celor mari ai divanului domnii mele, pan Dumitrache Ghica mare ban, pan Nicolae Brâncoveanu mare vist[ier], pan Ștefan Prâșcoveanu mare dvornic de Țara de Sus, pan Ianache Văcărescu mare dvornic de Țara de Jos, pan Grigorie Băleanu mare logofăt de Țara de Sus, pan Nicolae Filipescu mare logofăt de Țara de Jos, pan Costache Mavrogheni, mare spătar, pan Constantin Filipescu mare postelnic, pan...¹ mare clucer, pan...¹ mare pahar[nic], pan Aleco Văcărescu mare stolnec, pan Costache Racoviță, mare comis, pan...¹ mare sluger, pan...¹ mare pitar și ispravnic pan...¹ mare log[ofăt]. Și s-au scris hrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a domnii mele aici în orașul Scaunului domnii mele București la anul 1786 în luna octombrie 6.

Io Nicolae Mavrogheni[i] voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Românești.

Original românesc, hîrtie, cu miniaturi și monograma domnului, fără pecete și iscălitură.

¹ loc alb în document.

BĂBENI,¹⁾

¹⁾ Din actele ce-mi sunt cunoscute, dovedesc pe cei mai vechi a fi stăpânii moșii Băbenii. Urmează apoi seria moșnenilor și cam pe la 1700 încep adevărații boieri Băbeni dar pe cari nu-i pot urmări - în lipsă de acte - decât cu frânturi de arbori genealogici.